

POZNAJANIE MINIMALNE.

Biogeniczne ujęcie centralnej problematyki *cognitive science*.

Nowoczesna nauka zajmująca się procesami poznawczymi – poznaniem (*cognitive science*) wystartowała z bardzo specyficznego punktu wyjścia: od badania niezwykle złożonych układów poznających jakimi są umysły ludzkie. Umysł typu ludzkiego (fizycznie realizowany przez centralny układ nerwowy zbudowany z wielu miliardów neuronów) uznano za wzorcowy przykład układu poznającego. Można by zatem rzec, że kognitywistyka – w obecnym kształcie – jest dyscypliną **antropogeniczną**. Nie zmienia tego nawet fakt, że partycypację w umysłowych procesach poznawczych przypisano również zwierzętom (zwłaszcza tym, które pod względem anatomicznym i fizjologicznym przypominają człowieka – ssakom).

Ową antropogeniczność potwierdzają spotykane w literaturze definicje, np:

„Cognitive science is the interdisciplinary study of mind and intelligence, embracing philosophy, psychology, artificial intelligence, neuroscience, linguistics, and anthropology.”
(P. Thagard, *Mind. Introduction to Cognitive Science*, MIT Press 2005)

Kognitywistyka współczesna jest również **neurocentryczna**, tzn. warunkiem *sine qua non* dla bycia naturalnym podmiotem poznania uznaje się tu posiadanie układu nerwowego (bądź też układu funkcjonalnie równoważnego, choć odmiennie implementowanego fizycznie). Z tego punktu widzenia pytanie o poznanie w kontekście układów pozbawionych układu nerwowego, bądź ich funkcjonalnego równoważnika (rośliny, jednokomórkowe eukarionty, bakterie) jest pozbawione sensu. Wyłącznie zwierzęcy (wielokomórkowy) fragment biosfery wyposażony został przez ewolucję w zdolności poznawcze. Neurocentryzm ów jest zatem pewnym przejawem antropogeniczności.

Antropogeniczność kognitywistyki nie może jednak dziwić jeżeli przyjrzymy się rozumieniu terminu stanowiącego główny przedmiot badań tej dyscypliny: **poznaniu**. Co ciekawe, poznanie rzadko bywa definiowane (3 najpoważniejsze anglojęzyczne internetowe encyklopedie filozoficzne, czyli: „Stanford Encyclopedia of Philosophy”, „Routledge Encyclopedia of Philosophy” oraz „Internet Encyclopedia of Philosophy” w ogóle nie podają definicji tego pojęcia!).

Stosowną definicję znajdujemy natomiast w „Oxford English Dictionary”:

„Cognition: the mental action or process of acquiring knowledge and understanding through thought, experience, and the senses.”

Łatwo dostrzec, że jest ona skrajnie antropogeniczna.

Tak specyficzne i ograniczone rozumienie poznania okazuje się jednak niewystarczające w świetle danych badawczych dostarczanych m.in. przez współczesną mikrobiologię. Okazuje się bowiem, iż nawet najmniejsi i najprostszy ze znanych nam przedstawicieli świata ożywionego – **bakterie** – wykazują szereg zachowań, których nie można określić inaczej niż poznawczymi. W tej sytuacji potrzebne staje się skonstruowanie odpowiednio pojemnej i inkluzywnej definicji terminu „poznanie” oraz wskazanie układu fizycznego, któremu moglibyśmy je przypisać.

Rzecz zatem idzie tu o to, aby zrekonstruować nauki o poznaniu (*cognitive science*) za punkt wyjścia obierając najprostszy możliwy układ poznający. Następnie postępując metodą *bottom-up* odtwarzać możliwe szlaki zmian ewolucyjnych, które poprzez szereg etapów doprowadziły do wykształcenia zwierzęcego – i ludzkiego – typu poznania. Próba realizacji takiego zadania jest również dobrą okazją do zadania szeregu fundamentalnych pytań natury filozoficznej:

- Jaka jest relacja poznania wobec życia? (czy każdy układ ożywiony jest zawsze poznający?)
- Jaka jest relacja poznania wobec umysłu? (czy pierwsze może istnieć bez drugiego)
- Jaka jest rola informacji w poznaniu? (czy poznanie jest zawsze przetwarzaniem informacji?)
- Jaką rolę ewolucyjną pełni poznanie? (jakie są początki układów poznających i dlaczego wyewoluowały?)